

Список літератури:

1. Україна. Закон. Про внесення змін до Закону України «Про лізинг» : закон України від 11.12.2003 р. №381-ХV [Текст] // Урядовий кур'єр. – 2004. -16 січня. – С. 4-8.
2. Податковий Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Тест], остання редакція від 01.01.2011 на підставі 2856-17, чинний.
3. В. Лозінська Лізинг як інструмент інвестування аграріїв// [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=794>
4. Підсілецька Г.М., Денисенко П.А. Фінансовий лізинг як механізм державної підтримки техніко – технологічного забезпечення сільського господарства // Матеріально – технічне забезпечення аграрної сфери. – 2011 р. – № 4 – С. 75-79.
5. Федорчук О., Щаслива Г. Шляхи фінансового забезпечення оновлення матеріально-технічних засобів сільського господарства // [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1225>
6. Шульга О.А. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарської техніки в Україні / О.А. Шульга // Економіка АПК. – 2011. – № 9. – С. 95-102.
7. <http://forum.minfin.gov.ua/viewtopic.php?f=104&t=1331>
8. <http://www.ukragroleasing.com.ua/>

Подольчук П.В.

Винницький фінансово-економічний університет

РАЗВИТИЕ ЛИЗИНГОВЫХ УСЛУГ КАК ИНСТРУМЕНТ ИНВЕСТИРОВАНИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА**Аннотация**

В статье рассмотрены особенности использования лизинга в аграрном секторе, преимущества лизинговых соглашений для материального обеспечения производства, проблемы и перспективы агролизинга

Ключевые слова: Лизинг, финансовый лизинг, аграрный сектор, материально-техническая база.

Podolyanchuk P.V.

Vinnitsa Finance and Economics University

DEVELOPMENT LEASING SERVICES AS A TOOL AGRICULTURAL SECTOR INVESTMENT**Summary**

In the article features are considered to the ispol'zovanniya leasing v agrarnom sector, advantages of lizingovikh agreements for the financial providing of production, problems and leasing prospects

Keywords: leasing, finansoviy leasing, agrarian sector, material and technical base.

УДК 336.71

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА НАПРЯМИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ**Ротар Д.А.**

Фінансово-економічний коледж

Буковинського державного фінансово-економічного університету

В статті розглянуто концептуальні основи формування ефективного механізму управління активами та пасивами банківських установ. Досліджено відповідні стратегії управління активами та пасивами банків. Визначено напрями їхньої оптимізації.

Ключові слова: банк, управління активами і пасивами, стратегія управління, формування стратегії, оптимізація управління.

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах від стабільності функціонування банків залежить розвиток всієї фінансово-економічної системи. А перед керівництвом банківських структур постійно постають важливі проблеми щодо удосконалення управління фінансовими процесами таких структур. Цілком зрозуміло, що це вимагає неперервного планування фінансової діяльності банку з метою недопущення кризи ліквідності та платоспроможності, в разі якщо буде необхідно терміново вилучити частину

активів для виконання взятих на себе зобов'язань. Планування є особливо важливим, коли банк бажає розвивати діяльність, збільшувати капітал та обсяги залучення коштів, розширювати філійну мережу тощо, оскільки в цьому разі частина активів може стати малоліквідною і виникає потреба у розширенні фінансової бази банку. З цієї точки зору надзвичайно важливим є процес розробки стратегії управління фінансовою діяльністю банку (або стратегії управління його активами та пасивами).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань щодо процесів формування та управління активами і пасивами банківських установ присвячено наукові праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів як П.С. Роуз, Дж. Ф. Маршалл, Віпул К. Бансал, Дж. Сінкі, О.І. Лаврушина, І.В. Ларіонова, А. Криклій, О.А. Кириченко, Л.М. Рябініна, Л.В. Кузнецова, М.Д. Алексеєнко та ін. Однак питання розробки методичних засад формування відповідних стратегій в загальному механізмі управління активами та пасивами комерційних банків, які б відповідали сучасним вимогам розвитку банківського сектору, потребують подальшого вдосконалення та дослідження.

Невирішені раніше частини проблеми. Визначення необхідності та економічної сутності стратегій управління активами та пасивами банків є проблематичним, оскільки теоретичні розробки даного питання залежать від мети дослідження, а тому їх слід розглядати із різних позицій. В умовах сучасного конкурентного розвитку фінансового ринку та негативних тенденцій інтеграційних процесів виникає необхідність формування відповідного механізму управління активами та пасивами банківських установ та його адаптація до сучасних процесів функціонування банківського сектору для забезпечення фінансової стабільності, стійкості та прибутковості. Тому розглянувши напрацьовані вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів в сфері управління активами та пасивами банків, слід відзначити, що питання методичних засад розробки та формування ефективних сучасних стратегій управління активами та пасивами банківських установ потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження концептуальних основ формування стратегій управління активами і пасивами банківських установ та визначення напрямів їх оптимізації.

Викладення основного матеріалу. В загальному стратегія управління фінансовою діяльністю комерційного банку являє собою сукупність положень, що визначають основи управління діяльністю банку в сфері залучення коштів, формування капіталу, проведення активних операцій, надання торгово-посередницьких та інших послуг, з метою забезпечення довгострокового виживання та розвитку банку. Відповідно, процес розробки стратегії банку можна розглядати як балансування між його обмеженими можливостями та можливостями, що зумовлені станом зовнішнього середовища. Багатоваріантність шляхів розвитку, які можуть бути обрані керівництвом банку, зумовлює потребу в постійному аналізі інформації, що характеризує стан внутрішнього та зовнішнього середовища. На підставі такого аналізу формуються цілі розвитку банку – фінансові орієнтири та орієнтири організаційного розвитку, які витікають з оцінки майбутнього стану [4].

Виходячи з цього, можна визначити, що сутність управління активами і пасивами полягає у формуванні стратегій та проведенні операцій, які приводять структуру балансу банку у відповідність до обраної політики. За даного підходу банки розглядають свої портфелі активів, зобов'язань та капіталу в нерозривній єдності як сукупний портфель, спрямований на досягнення спільної мети. Такий спосіб управління цілком обґрунтований, оскільки всі банківські портфелі тісно взаємопов'язані і значною мірою впливають один на одного.

Основною метою процесу управління активами і пасивами є максимізація або стабілізація розміру маржі управління банку за умови дотримання допустимого рівня ризику. Відповідно, управління актива-

ми і пасивами банку надає менеджменту можливість управляти ризиком відсоткових ставок та ризиком ліквідності координуванням рішень щодо джерел фінансування та напрямків розміщення коштів [3].

Таким чином, досвід економічно розвинених країн з огляду на історичний розвиток методів управління комерційним банком показує, що для досягнення вищевказаної мети банк може використовувати три прості стратегії управління:

- стратегію управління активами банку;
- стратегію управління пасивами банку;
- стратегію “управління фондами” (збалансований підхід до одночасного управління активами і пасивами).

Стратегія управління активами банку передбачає те, що банкіри сприймають джерела формування ресурсів – зобов'язання і капітал – як такі, що не залежать від банківської діяльності, а визначаються в основному можливостями і потребами клієнтів та акціонерів банку.

Відповідно, ключова сфера прийняття рішень керівництвом банку буде пов'язана не з депозитами, а з активами. Банк не може здійснювати контроль за залученням депозитів, тільки кредитний менеджмент приймає рішення про те, як надавати обмежені обсяги наявного кредитного ресурсу і за яких умов.

Однак, на жаль, банківський актив номер один – позики – не завжди є самоліквідними, особливо якщо економіка знаходиться в стані глибокого спаду. В цих умовах необхідна реструктуризація деяких позик, що в підсумку призводить до необхідності пошуку нових джерел коштів для підтримки ресурсного портфелю банку.

Такий підхід не максимізує прибутку банку. Адже, з одного боку, банк відмовляється від управління залученими ресурсами, а також і від впливу на їхню вартість. З іншого боку, значна частина банківських активів може перебувати у високоліквідній формі для підтримки достатнього рівня ліквідності, яка, у свою чергу, приводить до зменшення доходів.

Тому дана стратегія потребує виконання певних вимог до організації її проведення, зокрема і накопичення банком високоліквідних активів, якими є якісний кредитно-інвестиційний портфель. Окрім того, для ефективнішого управління активними операціями комерційних банків необхідно також вдосконалити підходи до встановлення оптимального співвідношення процентних складових ресурсної бази філій комерційних банків на підставі визначення залежності доходності активів банку від частки залучених і залозичених коштів у структурі балансів прибуткових банків [1, с. 74].

Таким чином, під управлінням активами розуміють шляхи і порядок розміщення власних і залучених коштів. Стосовно комерційних банків – це розподіл на готівку, інвестиції, позики та інші активи. Очевидним вирішенням проблеми розміщення коштів є «придбання» таких активів (надання позик і інвестицій), які можуть принести найвищий дохід за того рівня ризику, на який готове піти керівництво банку та підтримання необхідного рівня ліквідності.

При цьому комерційні банки можуть керуватися трьома основними методами розміщення коштів: методом конверсії фондів, методом розподілу активів і методом наукового управління тощо.

Суть методу конверсії фондів полягає в тому, що ресурси, мобілізовані з різних джерел, використовуються по-різному. Вони ув'язуються з джерелами і напрямками використання. Таким чином, дилема «ризик-прибутковість» вирішується окремо для кожного джерела коштів (метод мінібанку).

Модель розподілу активів установлює, що розмір необхідних банку ліквідних коштів залежить від джерел залучення фондів. Цим методом робиться спроба розмежувати джерела коштів відповідно до норм обов'язкових резервів і швидкості їхньої оборотності. Управління активами за допомогою наукових методів допускає використання складніших моделей і сучасного математичного апарату для аналізу складних взаємозв'язків між різними статтями банківського балансу і звіту про прибутки і збитки. Цей підхід може надати велику допомогу керівництву банку в ухваленні рішень [6], [2].

Положення стратегії управління пасивами банків ґрунтуються на тому, що вони можуть вирішити проблему ліквідності і формування відповідного портфелю ресурсів шляхом залучення додаткових коштів на фінансовому ринку. Таким чином, ідеться, по суті, про встановлення контролю над джерелами коштів банку за аналогією до контролю над активами. З цією метою банки можуть реструктуризувати пасиви в напрямку мінімізації витрат за залученими коштами, що дає змогу збільшити прибуток і капітал. Вибір оптимальних співвідношень між розмірами різних видів депозитних джерел та капіталом, які б забезпечували бажаний рівень стабільності фондів, дозволяє банкам надавати довгострокові кредити, які є високодохідними, але більш ризиковими і потребують довгострокових інвестицій. А для забезпечення бажаного обсягу, структури та рівня витрат за пасивами банки застосовують як цінові, так і нецінові методи управління залученими коштами.

Однак фактично головним важелем управління є ціни, в тому числі величина процентної ставки, і інші умови, що банк пропонує депозиторам і кредиторам, щоб забезпечити бажані обсяг, структуру і витрати фондів. В разі підвищення попиту на кредит, банк може збільшити ставку, що пропонується за депозитами і позичковими коштами грошового ринку у порівнянні з конкурентами і отримати додаткові фонди. Банк, перенасичений фондами, але з прибутковими напрямками їхнього використання, може зберегти свою депозитну ставку незмінною або навіть знизити [5].

В Україні, як вже зазначалося, широко застосовується стратегія управління банками через пасиви насамперед регулюванням рівня депозитної ставки, який відбиває потреби банку в ресурсах. Однак практика роботи деяких українських банків повною мірою відображає недоліки автономного підходу до управління активами і пасивами, коли дедалі частіше виникають проблемні ситуації з розміщенням надмірної кількості кредитних ресурсів. За умов значного спаду виробництва попит на кредитні ресурси зменшується, і банки, залучивши кошти, стикаються з проблемою їх ефективного розміщення.

Сутність збалансованої стратегії управління полягає в тому, що банки розглядають свої портфелі активів і пасивів як єдине ціле, визначаючи роль сукупного портфеля в одержанні високого прибутку за прийнятної рівня ризику. Спільне управління активами і пасивами дає банку інструментарій для формування оптимальної структури балансу та створення захисту від ризиків, спричинених значними коливаннями параметрів фінансових ринків.

Відповідно, головним завданням менеджменту є координування рішення щодо активів і пасивів усередині кожного окремого банку, аби досягти найвищих результатів, максимально контролюючи обсяги, структуру, доходи та витрати як за активними, так і за пасивними операціями банку. Контроль керівництва банку над активами має координуватися з контролем над пасивами, оскільки лише в такому разі можна буде досягти внутрішньої єдності й за-

вдяки цьому максимізувати різницю між доходами та витратами [2], [4].

Головна ідея збалансованої стратегії полягає в розумінні того, що і доходи і витрати відносяться до обох сторін банківського балансу. При цьому ціна кожної операції чи послуги має перекрити витрати банку з її надання. Зниження витрат банку завдяки управлінню пасивами так само допомагає досягти цільового рівня прибутку, як і надходження від активних операцій.

Таким чином, управління активами і пасивами, насамперед, зорієнтоване на короткострокову перспективу банку і пов'язане зі щоденним управлінням банківським балансом. У цьому аспекті головними показниками ефективності застосування стратегії управління активами та пасивами є процентний прибуток, чиста процентна маржа або прибуток на акцію. Невіддільними складовими процесу стають контроль та управління фінансовими ризиками, передусім ризиком відсоткових ставок та ризиком незбалансованої ліквідності.

Інструментарій управління активами та пасивами включає інформаційні системи, моделі планування, аналіз і оцінку сценаріїв, системи прогнозування, фінансові огляди та спеціальні звіти. Окрім того, збалансована стратегія управління активами і пасивами реалізується на практиці застосуванням спеціальних підходів структурного балансування та методів управління ризиками. Найпоширеніші серед них: метод управління розривом (геп-менеджмент), метод середньозваженого строку погашення (дюрація) та операції з похідними фінансовими інструментами, які проводяться на строковому ринку з метою хеджування ризиків [3].

Відповідно, використання банком всіх цих методів орієнтоване на ефективне управління активами і пасивами банку, що фактично означає вибір такої структури активів та пасивів, яка б забезпечувала досягнення цілей діяльності банку. У зв'язку з цим прийнято виділяти чотири основні стратегії (вектори) розвитку банків в контексті збалансованого управління ними своїми активами та пасивами, а саме:

- стратегія (вектор) під назвою «Демпінг», зміст якої полягає у задоволенні всіх потреб клієнтів, співробітників, акціонерів, які не відповідають реаліям ринку і можливостям банку. Така стратегія пов'язана з ризиковим управлінням активами і пасивами;

- стратегія (вектор) «Стабільний розвиток», яка передбачає задоволення економічно виправданих очікувань груп впливу з урахуванням реалій ринку і можливостей банку. Вона базується на зваженому підході до управління ризиками та активами і пасивами банків;

- стратегія (вектор) «Надзвичайна обережність і консервативність», зміст якої полягає в намірі абсолютно мінімізувати ризики, мати великі, економічно не виправдані запаси за нормативами і оціночними показниками, що встановлюються банками, включаючи запас ліквідності і капіталу;

- стратегія (вектор) «Згортання бізнесу», суть якої полягає у плановому зниженні активів і пасивів, переході до стагнації, іноді оптимізації обсягів активно-пасивних операцій [5].

Отже, керівництво банку залежно від його фінансового стану має вибрати один із вищенаведених напрямів його розвитку, а також конкретну політику управління активами: агресивну, оборонну або помірну. Однак незалежно від того, якого підходу до управління активами та пасивами додержує банк, перед менеджментом неминуче постає важливе питання, чи мають величина та структура зобов'язань впливати на напрямки розміщення активів.

Традиційний підхід до розв'язання проблеми полягає в об'єднанні джерел фінансування. Згідно з таким методом управління структура зобов'язань не впливає на вибір напрямків розміщення активів, усі кошти розглядаються як єдиний ресурсний потенціал банку без урахування особливостей різних видів зобов'язань. Завдання керівництва банку – визначити пріоритетні напрямки розміщення активів, що розглядаються як незалежна величина.

Альтернативний підхід до управління структурою активів та зобов'язань банку базується на поділі джерел фінансування. Сутність методу полягає у встановленні відповідності між конкретними видами таких джерел та напрямками використання ресурсного потенціалу. Застосовуючи його, менеджмент банку повинен ретельно стежити за розмірами сум та строками різних видів зобов'язань і приводити у відповідність до них структуру активів.

У зв'язку з цим перспективним в українській банківській практиці є застосування інтегрального методу управління, який включає методи

об'єднання та поділу джерел фінансування і забезпечує набагато більшу гнучкість при управлінні активами та зобов'язаннями банку [2].

Висновки і пропозиції. Отже, ефективне управління активами і пасивами банку означає вибір такої стратегії управління, яка б забезпечувала досягнення цільової прибутковості, визначеної метою розвитку банку, та мінімізувала б ризики. При цьому з метою забезпечення розвитку банківської діяльності, формування запасу міцності для протистояння кризам і нестабільності, а також здатності оперативно адаптуватися до кон'юнктурних змін, вагоме значення має формування та реалізація фінансової стратегії управління активами і пасивами банку, в тому числі співвідношенням чутливих до зміни ставки відсотка активами та пасивами. Тому необхідним є прогнозування зміни облікової ставки Національного банку України і, як наслідок, планування знаку та розміру гепу банку, а в якості критерію оптимізації його фінансової стратегії може виступити прибуток у довгостроковому періоді.

Список літератури:

1. Ногина С.Н. Управление активными операциями коммерческого банка [Текст] / С.Н. Ногина, Ю.А. Профатило // Вісник КІБіТ. – 2011. – №2. – С. 73-76.
2. Волошко І.В. Завдання фінансової стратегії банку [Електронний ресурс] / І.В. Волошко. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/10635/1/9.doc>.
3. Литвинюк О.В. Необхідність формування сучасного механізму управління активами та пасивами банківських установ [Електронний ресурс] / О.В. Литвинюк. – Режим доступу: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_1_1/50.pdf.
4. Карчева Т.Г., Карчева О.Я. Ефективне управління активами і пасивами – необхідна умова фінансової стійкості банку [Електронний ресурс] / Т.Г. Карчева, О.Я. Карчева. – Режим доступу: http://www.nvisnik.geci.cn.ua/uk/nissue/item/download/40_3d.html.
5. Павліковський А.М., Матвієнко С.В. Стратегія управління активами і пасивами комерційного банку: теоретико-методичні підходи та вітчизняна практика [Електронний ресурс] / А.М. Павліковський, С.В. Матвієнко. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/foa/2011_17/17_20.pdf.
6. Фуқанчик І.І., Якимова А.М. Оптимізація активних операцій банку [Електронний ресурс] / І.І. Фуқанчик, А.М. Якимова. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vdnuzht/2009_26/Papers26/Vdnuzht_2013_26.pdf.

Ротарь Д.А.

Финансово-экономический колледж

Буковинского государственного финансово-экономического университета

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИЙ УПРАВЛЕНИЯ АКТИВАМИ И ПАСИВАМИ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ И ПУТИ ИХ ОПТИМИЗАЦИИ

Аннотация

В статье рассмотрены концептуальные основы формирования эффективного механизма управления активами и пассивами банковских учреждений. Исследованы соответствующие стратегии управления активами и пассивами банков. Определены пути их оптимизации.

Ключевые слова: банк, управление активами и пассивами, стратегия управления, формирование стратегии, оптимизация управления.

Rotar D.A.

Financial and Economic College

Bukovyna State University of Finance and Economics

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF BANKING INSTITUTIONS ASSETS AND LIABILITIES MANAGEMENT STRATEGIES FORMATION AND WAYS OF THEIR OPTIMIZATION

Summary

In the article the conceptual foundations of banking institutions assets and liabilities effective management mechanism are considered. Appropriate strategies of assets and liabilities management are investigated. Directions of their optimization are determined.

Keywords: bank, assets and liabilities management, management strategy, strategy formation, optimization of management.